

STATSMINISTERIET

Dato: 14. juni 2005

Den politiske situation i Grønland

I. Den politiske situation

a. Den nuværende koalition.

Den nuværende landsstyrekoalition af Siumut og Inuit Atagatiit (IA) er den tredje siden sidste valg til Landstinget den 3. december 2002.

Den 13. september 2003 præsenterede Siumut og IA en ny koalitionsaftale og et nyt landsstyre bestående af de to partier, som også i dag indgår i landsstyrekoalitionen. Landsstyreformand blev fortsat Hans Enoksen og vicelandsstyreformand blev IA's formand Josef Motzfeldt. Siumut og IA havde nu tilsammen 20 mandater ud af Landstingets 31 mandater, da to af Atassuts landstingsmedlemmer efter valget var skiftet til Siumut. Landsstyret består i dag af otte medlemmer, inklusive landsstyreformanden med fire landsstyremedlemmer til hvert af de to partier.

Landsstyrekoalitionen fremhævede i deres koalitionsaftale fra september 2003 fire principper:

- "Til stadighed arbejde for at alle i Grønland på enhver måde får mere lige vilkår."
- "På alle områder søge veje til Grønlands politiske og økonomiske selvstændighed."
- "Til stadighed arbejde for styrkelse af befolkningens reelle muligheder for medindflydelse på alle områder."
- "Ressourceudnyttelse skal baseres på bæredygtighed og beskyttelse af miljøet."

I øvrigt skal følgende fremhæves fra koalitionsaftalen i relation til øget selvstyre:

- "Der skal arbejdes for et selvstyre som fuldt og helt hviler på FN-pagtens bestemmelser om rettigheder og pligter for et folkeretssubjekt."

- ”Arbejdet for selvstyre skal derfor intensiveres og fortsætte. Landsstyrekoalitionen har som målsætning at etablere et landsstyreområde for selvstyre og vil arbejde for etablering af et grundlag for en folkeafstemning om selvstyre.”
- ”Landsstyrekoalitionen vil arbejde for anerkendelse af det grønlandske folks ejendomsret til landet. Der skal arbejdes for fuld selvbestemmelses- og rådighedsret til landet og dets ressourcer. Dette skal sikres gennem lovgivningsinitiativer.”
- ”Landsstyrekoalitionen vil arbejde for at Grønland selvstændigt kan indgå aftaler med andre lande om vores egne anliggender. Landsstyrekoalitionen vil fastlægge udenrigs- og sikkerhedspolitikken i fællesskab. Landsstyrekoalitionen vil revurdere forholdet til EU.”
- ”Den førte økonomiske politik skal have økonomisk selvbærenhed for øje...”

Som konsekvens af koalitionsaftalen fremsatte landsstyret i den efterfølgende landstingssamling forslag til ændring af landstingslov om Landstinget og Landsstyret, idet man efter den gældende lov kun kunne udnævne fra to til seks landsstyremedlemmer ud over landsstyreformanden. Det nye landsstyre ønskede at oprette et landsstyreområde for selvstyre og fik derfor ændret lovgivningen, så de kunne udnævne et ottende landsstyremedlem for selvstyre, justitsområdet samt råstoffer. Dette nye landsstyreområde fik Jørgen Wæver Johansen som landsstyremedlem.

Den 15. april 2005 trådte Jørgen Wæver Johansen tilbage som landsstyremedlem efter længere tids uenighed med landsstyreformanden, og selvstyreområdet blev lagt tilbage til landsstyreformanden.

b. Selvstyreprocessen

I april 2003 offentliggjorde den grønlandske selvstyrekommission sin betænkning.

Den grønlandske selvstyrekommission blev nedsat i december 1999 af den daværende landsstyrekoalition – som også på det tidspunkt bestod af Siumut og IA. Kommissionen fik til opgave ”at udarbejde en betænkning om mulighederne for at udvikle Grønlands selvstændighed inden for rigsfællesskabets rammer, baseret på princippet om, at der skal være overensstemmelse mellem rettigheder og pligter. Kommissionen skulle beskrive Hjemmestyrets nuværende forfatningsretlige stilling – herunder kompetence og delegationsspørgsmålene mellem staten og hjemmestyret – og identificere og beskrive alternative ord-

ninger, der indenfor rigsfællesskabet i højere grad vil imødekomme ønsket om selvstyre.”

I Selvstyrekommissionens betænkning foreslås, at den grønlandske hjemmestyreløvs skal erstattes af en ”Partnerskabstraktat om grønlandsk selvbestemmelse”, som skal ”signalere, at der ønskes et godt forhold mellem rigsfællesskabets parter baseret på gensidig respekt, at der er tale om ligeværdige parter, at Grønland anerkendes som et folkeretssubjekt, der selvstændigt kan indgå forpligtelser i forhold til omverdenen, og at Grønland som folkeretssubjekt til enhver tid har ret til selvbestemmelse.” I forhold til råstofferne, var det selvstyrekommissionens opfattelse, ”at det grønlandske folk har ejendomsretten eller rådighedsretten til alle naturgivne ressourcer, der findes i og omkring Grønland.”

Selvstyreprocessen fik høj prioritet i koalitionsaftalen af 13. september 2003 og med oprettelsen af det nye selvstændige landsstyreområde for (bl.a.) selvstyre, jf. ovenfor.

Den 11. december 2003 tilsluttede et enigt Landsting sig landsstyrets oplæg til en fælles grønlandsk-dansk selvstyrekommission, der med udgangspunkt i den grønlandske selvstyrekommissionens betænkning og de anbefalinger, der er refereret ovenfor, skulle undersøge og stille forslag om alle spørgsmål, hvor kompetence tænkes overført fra den danske stat til Grønlands selvstyre. Landsstyret og Landstinget ønskede, at der skal være tale om en paritetisk kommission med syv medlemmer efter indstilling fra Folketinget og syv medlemmer efter indstilling fra Landstinget.

Efter forhandlinger mellem regeringen og landsstyret, underskrev landsstyreformanden og statsministeren den 21. juni 2004 aftalen om at nedsætte en fælles grønlandsk dansk kommission om øget selvstyre.

./. Kommissoriet for fælleskommissionen vedlægges.

Kommissionen er i dag sammensat således:

Formand: Kalistat Lund, Siumut

Næstformand: Formand for Folketinget Christian Mejdahl, Venstre

Medlemmer:

Folketingsmedlem Per Ørum Jørgensen, Det Konservative Folkeparti

Folketingsmedlem Birthe Rønn Hornbech, Venstre

Folketingsmedlem Frank Jensen, Socialdemokraterne

Folketingsmedlem Christian H. Hansen, Dansk Folkeparti

Folketingsmedlem Line Barfod, Enhedslisten

Folketingsmedlem Kristen Touborg Jensen, Socialistisk Folkeparti

Folketingsmedlem Niels Helveg Petersen, Det Radikale Venstre
Formand for Landstinget Jonathan Motzfeldt, Siumut
Landstingsmedlem Per Rosing-Petersen, Siumut
Folketingsmedlem Lars-Emil Johansen, Siumut
Folketings- og
Landstingsmedlem Kuupik Kleist, Inuit Ataqatigiit
Landstingsmedlem Aqqaluk Lynge, Inuit Ataqatigiit
Landstingsmedlem Augusta Salling, Atassut
Landstingsmedlem Per Berthelsen, Demokraatit
Tilforordnede:

Departementsråd Sten Frimodt Nielsen, Statsministeriet
Professor, dr.jur. Henrik Zahle, Københavns Universitet
Direktør Palle Frederiksen, Direktoratet for Selvstyre
Professor, direktør Gudmundur Alfredsson, Raoul Wallenberg Institu-
te.

Da kommissionen blev nedsat, var formanden Kalistat Lund medlem af Landstinget og politisk næstformand i Siumut. Efterfølgende har Kalistat Lund trukket sig som næstformand. Kalistat Lund var medlem af Landstinget som stedfortræder for Jørgen Wæver Johansen, mens denne som landsstyremedlem havde orlov fra Landstinget. Efter at Jørgen Wæver Johansen trak sig som landsstyremedlem og vendte tilbage som medlem af Landstinget, er Kalistat Lund ikke længere medlem af Landstinget,.

c. Folketingsvalget den 8. februar 2005

Ved Folketingsvalget den 8. februar 2005 blev Lars-Emil Johansen, (Siumut) og Kuupik Kleist (IA) genvalgt som medlemmer af Folketinget, valgt i Grønland.

De fire kandidater med flest stemmer var:

Kuupik Kleist, IA	5176 stemmer
Lars-Emil Johansen, Siumut	4781 stemmer
Per Berthelsen, Demokraterne	3339 stemmer
Ellen Christoffersen, Atassut	2315 stemmer

Efter valget udtalte Lars-Emil Johansen, at "Genvalget er en blåstempling af vores arbejde i Den Nordatlantiske Gruppe. Næste skridt bliver at undersøge muligheden for at få en associeringsaftale, der giver mere selvstændighed. Vi skal have adgang til de områder, der er økonomisk vigtige. Det gælder f.eks. undergrunden samt udenrigs- og sikkerhedspolitikken, så Grønland nemmere kan indgå aftaler med USA om f.eks. handel som modydelse for, at de har Thule-basen." Til KNR radio udtalte Lars-Emil Johansen følgende: "Den Nordatlantiske

Gruppens hovedopgave i den kommende periode bliver at medvirke til at fremme selvstændighedsprocessen på Færøerne og i Grønland. Formentlig skal vi til at tage mere konkrete skridt."

KNR skrev, at "hos IA og Kuupik Kleist handler arbejdet i det nye folketing også om at få gang i selvstyreprocessen. Partiet gik tilbage ved valget. Ved det seneste valg fik IA 31 procent af stemmerne. Denne gang blev det til cirka 25 procent. Men Kuupik Kleist ser genvalget som en blåstempling af partiets politiske arbejde."

d. Kommunalvalget den 5. april 2005:

Demokraterne, som ikke opstillede ved foregående kommunalvalg, fik et eller flere mandater i mange af de kommuner, partiet var opstillet i. Partiets stemmeandel på landsplan på 13 % modsvares af tilbagegang for Siumut og Atassut samt kandidatforbundet, der fik halveret sit stemmetal i forhold til valget i 2001. IA kunne notere en lille fremgang.

Valgets resultat fremgår i øvrigt af nedenstående tabel.

LANDSRESULTAT

Nøgletal på landsplan	2005	2001
Stemmeberettiget i alt:	38929	37864
Afgivne stemmer i alt:	26114	25128
Stemmeprocent:	67,1%	66,36%

Partierne

Resultat af stemmefordelingen, fordelt på partier og i forhold til valget 2001.

De afgivne stemmer er fordelt mellem følgende partier:

Parti	Valget 2005		Valget 2001		Forskel	
	i alt	%	i alt	%	+/- i alt	+/- % ^{point}
Atassut	4976	19,31%	6150	24,47%	-1174	-5,16%
Demokraatit	3357	13,03%			3357	13,03%
Enkeltkandidat nr. 1	53	0,21%	173	0,84%	-120	-0,63%
Inuit Ataqatigiit	5838	22,66%	5110	20,34%	728	2,32%
Kandidatforbund nr. 1	1026	3,98%	2100	8,36%	-1074	-4,38%
Kandidatforbund nr. 2	47	0,18%			47	0,18%
Siumut	10471	40,64%	11085	44,11%	-614	-3,47%

e. Fuldmagtslovforslaget

Den 17. juni 2005 3. behandler Folketinget forslag til lov om Grønlands landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler. Loven vil indebære, at Grønlands landsstyre får fuldmagt til på rigets vegne at forhandle og indgå folkeretlige aftaler inden for sagsområder, som er overtaget af de grønlandske og færøske myndigheder. Sammen med de principerklæringer, som regeringen og landstyret har indgået vedrørende inddragelsen i udenrigspolitikken, vil Grønland få væsentligt udvidede muligheder for udenrigspolitisk interessevaretagelse.

På møde i Grønlands Landsting den 2. maj 2005 tilsluttede Landstingets sig i enighed fremsættelsen af forslag til Lov om Grønlands Landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler for Folketinget.

f. Aftalen med USA om opgradering af Thule-radaren

Der blev i 2004 som resultat af forhandlingerne mellem Danmark/Grønland og USA om en opgradering af Thule-radaren opnået enighed om: 1) en aftale om modernisering af Forsvarsaftalen af 1951, 2) en erklæring om økonomisk/ teknisk samarbejde og 3) en erklæring om miljøsamarbejde i Grønland.

Alle tre dokumenter blev underskrevet i Igaliku i Grønland den 6. august 2004 ved udenrigsminister Colin Powell, udenrigsminister Per Stig Møller og vicelandsstyreformand Josef Motzfeldt.

I den økonomisk/tekniske erklæring identificeres samarbejdsområder af fælles grønlandsk/amerikansk interesse, og der opstilles mekanismer til at konkretisere samarbejdet. Erklæringen om miljø dækker et bredt samarbejde i hele Grønland og konkret samarbejdet om bl.a. miljøstandarder i forsvarsområdet.

I henhold til den økonomisk/tekniske erklæring er der nedsat en "Joint Committee", med deltagelse af USA, Danmark og Grønland, der i henhold til Igaliku-aftalen skal skabe øget samarbejde mellem USA og Grønland. "Joint Committee" holdt sit andet møde den 19.-20. maj 2005 i Washington D.C.

Komiteens virke er organiseret i fire arbejdsgrupper med repræsentanter fra USA, Grønland og Danmark: Kultur og Uddannelse, Miljø, Forskning, Videnskab og Teknologi samt Turisme, Handel, Energi og Logistik.

Ifølge Grønlands landsstyre konstaterede komiteen på mødet i maj, at der nu mindre end et år efter underskrivelsen i Igaliku er enighed om en række konkrete samarbejdsprojekter. Arbejdsgrupperne har herudover et stort antal projekter på arbejdsprogrammet frem mod næste møde i Joint Committee i København i maj 2006.

I forlængelse af mødet i Washington blev der afholdt et handelsfremstød, hvor grønlandske firmaer fik indsigt i det amerikanske marked og mødtes med aktører fra det private og offentlige erhvervsliv, som skal danne grundlag for mere samhandel mellem Grønland og USA.

Den grønlandske delegationsleder, hjemmestyrets administrerende direktør, Kaj Kleist udtalte følgende efter møderne i Washington: ”Jeg er meget tilfreds med den fremdrift og det initiativ, der hersker i arbejdsgrupperne. Igaliku-aftalen om udvidet samarbejde mellem Grønland og USA udmøntes nu i konkrete samarbejdsprojekter til gavn for alle parter.”

g. Historisk udredning om 1953.

Grønlands landsstyreformand har overfor statsministeren rejst ønske om en historisk udredning om omstændighederne i forbindelse med Grønlands ændrede status fra koloni til ligeberettiget del af riget ved ændringen af grundloven i 1953.

Baggrunden for landsstyrets ønske om en udredning var bl.a. den grønlandske politiske debat, som efterfulgte udgivelsen af ”The Right To National Self-Determination”, 2004, foranlediget af Den Nordatlantiske Gruppe i Folketinget.

På baggrund af landsstyreformandens ønske, har statsministeren anmodet Dansk Institut for Internationale Studier om at varetage en sådan historisk udredning. Udredningen fik følgende kommissorium:

”Regeringen anmoder Dansk Institut for Internationale Studier om at udarbejde en historisk udredning omhandlende perioden fra 1945 til og med 1954 om omstændighederne i forbindelse med Grønlands ændrede status fra koloni til ligeberettiget del af riget ved ændringen af grundloven i 1953, herunder begivenhedsforløbet i Danmark/Grønland og i FN i forbindelse med behandling af Danmarks meddelelse til FN herom.

Udredningen bør afgives til regeringen senest den 1. oktober 2006 med henblik på efterfølgende offentliggørelse.”

II. Den økonomiske situation i Grønland

Følgende fremgår af sammenfatningen i beretningen fra Det Rådgi-
vende udvalg Vedrørende Grønlands Økonomi, april 2005:

”Konjunkturudviklingen.

Den grønlandske økonomi har efterhånden i en længere periode været ramt af lave priser på rejer. Samtidig er priserne på importerede varer generelt steget. Grønland var derfor også i 2003 fanget i en prisklemme. Bytteforholdsforringelsen betyder, at købekraften (målt ved real disponibel bruttonationalindkomst) vurderes at være stagneret i 2003, mens væksten i produktionen (målt ved det reale bruttonationalprodukt) samtidig skønnes at have været beskeden.

På kort sigt er der ikke umiddelbare tegn på en vending i økonomien. Udvalget forventer, at der ikke bliver tale om nævneværdig vækst i købekraften og produktionen i 2004. Der er med andre ord risiko for, at lavkonjunktoren fortsætter med stigende ledighed til følge, jf. tabel 1.1.1, som viser centrale nøgletal for den grønlandske økonomi.

Tabel 1.1.1 Centrale økonomiske variable 1998-2004

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Real BNP-vækst, pct.	7,8	1,4	7,1	1,3	-1,5	0-1*	0-1*
Real disponibel BNI-vækst, pct.	5,8	1,3	5,0	0,5	-1,3	-1-0*	-1-0*
Medio ledige i byerne, personer	1.960	1.715	1.497	1.604	1.782	1.900*	2.000*
Inflation, pct. ^a	1,1	0,7	1,7	3,2	2,9	1,3	1-2*
Handelsbalancen, mia. kr.	-1,0	-0,9	-0,7	-0,5	-0,7	-0,5*	-0,5*
DAU-saldo, mio.kr.	-62	118	64	5	203	200 ^b	11 ^c

Anm.: Tal markeret med * er udvalgets skøn.

a. Opgjort som stigningen i forbrugerprisindekset fra juli til juli. Inflationen i 2003 er eksempelvis givet ved den procentvise stigning i forbrugerprisindekset fra juli 2002 til juli 2003.

For 2002 og 2003 er inflationen opgjort som stigningen i forbrugerprisindekset eksklusive boligposten. Udelukkelsen af boligposten skyldes de ekstraordinært store stigninger i forbrugerprisindeksets boligpost som følge af blandt andet huslejereformen pr. 1. januar 2002. Inklusive boligposten steg forbrugerprisindekset med 3,9 pct. i 2002 og 1,9 pct. i 2003.

b. Skøn i henhold til foreløbige regnskabstal.

c. Finanslov 2004.

Kilde: Grønlands Hjemmestyre mht. DAU-saldo, ellers Grønlands Statistik.

Den grønlandske økonomi er for nuværende meget afhængig af (reje)fiskeriet og (blok)tilskuddet fra staten. Sammen med den tilsyneladende vedvarende tendens til lave rejepriser indebærer det, at der fortsat er behov for strukturtilpasninger og nye private erhvervsaktiviteter for at skabe en både mere robust og selv bærende økonomi. Det er således ikke mindst de øvrige erhvervsaktiviteter – herunder i service-sektoren – som skal være med til at sikre den fremtidige vækst i Grønland. Det understreger samtidig behovet for, at uddannelsesniveaueet højnes mærkbart i de kommende år. Behovet for sådanne strukturtilpasninger er tillige understreget i såvel den strukturpolitiske handlingsplan som i fællesudvalgets rapport Uden erhvervsudvikling – ingen velfærdsudvikling.”

Bloktilskud.

Landsstyreformand Hans Enoksen har udtalt til den grønlandske TV-avis ”Qanorooq”, at man efter hans mening ikke kan komme uden om en forhøjelse af statens bloktilskud til Grønland. Hans Enoksen henviser til de store udgiftsbehov på socialområdet (børn og ældre) samt på boligområdet, hvor der er ventelister på op til 15 år.

Hans Enoksen henviser til, at der er store forskelle i levestandarden mellem Grønland og Danmark og at der bør rettes op på bloktilskuddet. "Der er tale om et beløb på flere hundrede millioner på socialområdet..."

Qanorooq interviewede også landsstyremedlem for Erhverv, Landbrug og Arbejdsmarked Johan Lund Olsen, som oplyste, at spørgsmålet om de fremtidige økonomiske relationer mellem Grønland og Danmark er et af de områder, den fælles grønlandsk-danske selvstyrekommision skal arbejde med.